

Rezoliucija CM/ResCMN(2019)4 dėl Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos įgyvendinimo Lietuvos Respublikoje

(Patvirtinta Ministrų Komiteto 2019 m. kovo 27 d.
vykusiame 1342-ajame ministrų pavaduotojų susitikime)

Vadovaudamasis Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos (toliau – Pagrindų konvencija) 24–26 straipsniais, Ministrų Komitetas,

atsižvelgdamas į 1997 m. rugsėjo 17 d. Rezoliuciją, kuria nustatomos Ministrų Komiteto patvirtintos stebėsenos organizavimo pagal Pagrindų konvencijos 24–26 straipsnius taisyklės;

atsižvelgdamas į balsavimo taisyklę, priimtą tvirtinant Rezoliuciją Res(97)10¹;

atsižvelgdamas į 2000 m. kovo 23 d. Lietuvos Respublikos pateiktą ratifikavimo dokumentą;

primindamas, kad 2017 m. vasario 23 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė perdavė savo pranešimą dėl ketvirtojo stebėsenos ciklo vadovaudamasi Pagrindų konvencija;

išnagrinėjęs 2018 m. gegužės 30 d. priimtą Patariamojo komiteto ketvirtąją nuomonę dėl Lietuvos,

Lietuvos atžvilgiu priima tokias išvadas:

institucijos raginamos atsižvelgti į Patariamojo komiteto ketvirtosios nuomonės I ir II skirsniuose pateiktas pastabas ir rekomendacijas. Visų pirma, siekdamas dar labiau pagerinti Pagrindų konvencijos įgyvendinimą, jos turi imtis šių priemonių:

neatidėliotinų veiksmų reikalaujančios rekomendacijos²:

- aktyviai konsultuojantis su tautinių mažumų atstovais, nustatyti visapusišką teisinę sistemą tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisėms ginti, kartu išlaikant atvirą ir visaapimančią požiūrį į Pagrindų konvencijos taikymo sritį;
- imtis ryžtingų informavimo priemonių, skirtų tarp gyventojų paplitusių neigiamų stereotipų apie romus³ problemoms spręsti, ir rengti specialius mokymus, kuriuose dalyvautų mokytojai, policijos pareigūnai ir vietos administracijų darbuotojai; toliau veiksmingai užtikrinti vienodas romų galimybes įgyti išsilavinimą, gauti darbą, būstą, sveikatos priežiūrą ir efektyviai dalyvauti visuomenėje, kartu skiriant ypatingą dėmesį romų moterims;

¹ 1997 m. rugsėjo 17 d. priimdamas Rezoliuciją Res(97)10, Ministrų Komitetas taip pat patvirtino šią taisyklę: „Sprendimai pagal Pagrindų konvencijos 24 straipsnio 1 dalį ir 25 straipsnio 2 dalį laikomi priimtais, tik jeigu už juos balsuoja du trečdaliai Pagrindų konvencijos šalių narių atstovų, įskaitant didžiąją atstovų dalį, turinčią teisę dalyvauti Ministrų Komitete“.

² Toliau pateiktos rekomendacijos išvardytos atitinkamų Pagrindų konvencijos straipsnių eilės tvarka.

³ Europos Tarybos vartojamas terminas „romai ir klajokliai“ apima labai įvairias grupes, su kuriomis Europos Taryboje dirbama šioje srityje: viena vertus tai – a) romai, sintai / manušai, kalė, romanišalai, bojašai / rudariai; b) Balkanų egiptiečiai (egiptiečiai ir aškaliai); c) rytų grupės (domai, lomai ir abdalai); ir, kita vertus, tokios grupės kaip klajokliai, jenišai ir gyventojai, išskiriami pagal administracinį terminą „gens du voyage“, taip pat asmenys, kurie save laiko čigonais. Tai aiškinamoji išnaša, o ne romų ir (arba) klajoklių apibrėžtis.

- teisinę sistemą, susijusią su tautinių mažumų kalbų vartojimu bendraujant su administracinėmis institucijomis, privačiuose ženkluose ir topografinėse nuorodose, taip pat su vardų ir pavardžių rašyba oficialiuose dokumentuose, suderinti su Pagrindų konvencijos 10 ir 11 straipsniais;
- taikant įrodymais, o ne terminais pagrįstą pereinamojo laikotarpio priemonių politiką ir tautinių mažumų kalbų mokytojams suteikiant stiprų patariamąjį vaidmenį užtikrinti, kad vykdant švietimo reformą tautinių mažumų mokyklų moksleiviai nebūtų diskriminuojami; suformuluoti ir įgyvendinti konceptualų požiūrį į dvikalbį ar daugiakalbį ugdymą mokyklose ir ikimokyklinio ugdymo įstaigose bei padėti tautinių mažumų vaikams integruotis aplinkoje, kurioje vartojama lietuvių kalba, ir atvirkščiai; apsvarstyti galimybę į galutinį pažymį, kuris yra svarbus stojant į universitetą, įtraukti tautinių mažumų kalbų egzaminų pažymius.

Papildomos rekomendacijos:

- užtikrinti, kad 2021 m. gyventojų surašymas taptų tvirtu mažumų teisių politikos formavimo pagrindu užtikrinant teisę į laisvą ir savanorišką tapatybės pasirinkimą, galimybę deklaruoti priklausomybę daugiau nei vienai etninei grupei ir duomenų apie pirmąją ir kitas kalbas rinkimą;
- užtikrinti, kad Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos, Seimo kontrolierių įstaigos ir Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos pareigos būtų paremtos tinkamais ištekliais, įskaitant lėšas, skirtas šių institucijų įvaizdžiui stiprinti ir žinomumui didinti tarp tautinėms mažumoms priklausančių asmenų;
- persvarstyti tautinių mažumų kultūrų rėmimo sistemą, kad tautinių mažumų organizacijos galėtų teikti paraiškas dėl daugiamečių projektų ir prireikus gauti ilgalaikį bazinį finansavimą; užtikrinti Tautinių bendrijų namų Vilniuje ir Kauno įvairių tautų kultūrų centro teisinę padėtį ir biudžetą bei nuolatinį bazinį finansavimą jų darbuotojų atlyginimams ir paslaugoms;
- kovoti su politiniame diskurse ir apskritai visuomenėje gyvuojančiais stereotipais apie tautinėms mažumoms priklausančius asmenis, taip pat geriau nustatyti tariamo diskriminavimo ir etninio priešiško atvejus bei taikyti sankcijas; užtikrinti, kad informacija apie tariamų nusikaltimų vykdytojų etninę priklausomybę žiniasklaidoje nebūtų atskleidžiama, nebent tai būtų tikrai būtina;
- stabilizuoti Lietuvos spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondo teikiamą paramą tautinių mažumų žiniasklaidai, be kita ko, fonde numatant atskirą finansavimo eilutę, skirtą tautinių mažumų žiniasklaidai;
- užtikrinti, kad švietimo sistema gilintų daugumai priklausančių asmenų žinias apie tautinių mažumų kultūrą, istoriją, kalbas ir tikėjimą; skubiai imtis veiksmų siekiant užtikrinti, kad metodinėje mokomojoje medžiagoje bei mokytojų rengimo programose būtų pateikiama objektyvi informacija apie romus; užtikrinti pakankamą ir ilgalaikį struktūrų ir darbuotojų, pvz., socialinių darbuotojų ir tarpininkų, finansavimą, reikalingą romų vaikams užtikrinant vienodas ugdymo galimybes, pradedant nuo ikimokyklinio ugdymo lygmens;
- skatinti savivaldybes kurti tinkamus konsultavimo mechanizmus, sudarančius sąlygas tautinėms mažumoms, taip pat nedidelėms bendruomenėms priklausantiems asmenims efektyviai dalyvauti sprendimų priėmimo procesuose.